

Voorwoord

‘Hallo.’ U zegt het vaak als u uw mobieltje opneemt. Maar, zoals velen ondertussen weten, neemt u dan ook coltan op. Coltan, het zou het einde van mijn verhaal moeten zijn, maar ik begin ermee.

Tachtig procent van de wereldvoorraad coltan zit in de Congolese ondergrond. Uit het erts worden mineralen gehaald die vervolgens gebruikt worden in de ruimte-industrie, mp3-spelers, spelconsoles, dvd-lezers, noem maar op. In Katanga wordt coltan gecommmercialiseerd in de mijnstad Kambove. U kan het rechtstreeks bestellen bij mijn directeur Kakulu Mabela via LinkedIn.

Het Congolese mijnengebied van Katanga is, en was, enorm belangrijk. De naburige mijn van Shinkolobwe leverde de splijtstof voor de kernbommen op Hiroshima en Nagasaki. Coltan is het recentste mineraal waarin het Westen geïnteresseerd raakte. Voordien waren er (industriële) diamant, tin, goud, zilver, kobalt, mangaan, uranium ... Maar in den beginne was er koper. Dit boek vertelt het verhaal van het Congolese koper en hoe het als eerste Congolese mineraal werd veroverd, en wel door België.

Koper was al heel lang bekend in Katanga. De eerste koperen muntjes dateren er uit de dertiende eeuw. Nog voor de jaren 1600 arriveerde het metaal aan de monding van de Kongostroom, getuige een van de eerste Europeanen die er toen handeldreef, de in Antwerpen geboren Nederlandse koopman Pieter van den Broecke.

Toen de Europese verovering van Afrika serieus van start ging, kreeg de Belgische koning Leopold II in 1885 Congo toegewezen. De kopermijnen van Katanga waren toen in han-

den van een lokale vorst, Mushidi Ngelengwa. Mushidi, in de Belgische koloniale geschiedschrijving bekend als Msiri, was een merkwaardig man. Hij was een handelaar maar slaagde erin een politiek imperium op te bouwen. Daarbij slorpte hij ettelijke lokale vorstendommen op, waarvan de voormalige heersers zijn onderkoningen werden. Mushidi bouwde zijn rijk tot een echte staat uit. Hij uniformiseerde het tribaal recht en organiseerde de handel, maar liet ook plantages aanleggen en bouwde de mijnbouw verder uit. Vrouwen – zijn vrouwen – speelden daarbij een belangrijke rol. Zowel de ‘minister van landbouw’ als die van mijnbouw was een vrouw. Mushidi zette ook een heel systeem van trans-Afrikaanse handelsroutes op, van Benguela in West-Afrika tot Mozambique en Bagamoyo in Oost-Afrika.

Toen de koning aller Belgen – en vooral van het Antwerps, Brussels en Waals kapitaal – Congo inpalmde, was Mushidi/Msiri een grote hindernis. Die wilde van geen Belgen weten. Hij had zijn eigen ‘imperiale droom’. Na drie militaire expedities besloot men in Brussel dat hij beter vermoord zou worden. Een tactiek die in 1961 nog eens zou toegepast worden op een zekere Lumumba Patrice Emery. Die heeft sinds kort een pleintje in Brussel. Wat van hem rest, zijn alleen zijn tanden. Mushidi/Msiri werd door de Belgen onthoofd, maar in tegenstelling tot driehonderd andere Congolese schedels arriveerde de zijne nooit in Brussel. Hij heeft er ook geen plein. Maar denk aan hem, als je mobiel belt. Want samen met het rood rubber en de bloeddiamant arriveerde bij ons ook het rood koper en later het rood coltan. En zonder zijn liquidatie zou het Belgische Umicore niet de grond vergiften in Hoboken en omstreken, maar in een ander land.